HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

התם כיון דמסרח דעתיה עילויה מאתמול הכי נמי מסתברא דרבא כר' יהודה סבירא ליה א)דדרש רבא [א]אשה לא תכנס לבית העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסור להסיקו ביום טוב לפי ב)שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים שמע מינה:

מתני' ג)ב"ש אומרים ד)[ב]מעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ה אומרים ה)מסלק את הטבלא כולה ומנערה מעבירין (א) מלפני השלחן פירורין פחות מכזית ושער של אפונין ושער עדשים מפני שהוא מאכל בהמה [ג]ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו (ב) ו)(וחכמים אומרים) בין כך ובין כך ז)ניטל בשבת ואינו מקבל טומאה: **גמ'** ח)אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כרבי יהודה וב"ה כרבי שמעון: מעבירין (ג) מלפני השלחן פירורין: מסייע ליה לר' יוחנן ט)דאמר רבי יוחנן [ד]פירורין שאין בהן כזית אסור לאבדן ביד: שער של אפונין: מני ר"ש היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו אתאן לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור בהא אפילו ר"ש מודה י)דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות [ה]הני גרעינין דתמרי ארמייתא שרו לטלטולינהו הואיל וחזיין אגב אמן ודפרסייתא אסור שמואל מטלטל להו אגב ריפתא: (שרנ"ם שפ"ז סימן): שמואל לטעמיה כ)דאמר שמואל [ו]עושה אדם כל צרכו בפת ל)רבה מטלטל להו אגב לקנא דמיא רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו כגרף של ריעי א"ל רב אשי לאמימר מ)[ז]וכי עושין גרף של ריעי לכתחילה רב ששת זריק להו בלישניה רב פפא זריק להו אחורי המטה נ)אמרו עליו על רבי זכריה בן אבקולס [ח]שהיה מחזיר פניו אחורי המטה וזורקן:

הדרן עלך נוטל אדם את בנו

התם כיון דמסרח. מעייא אי מנגע ליה עד אורתא: **מאתמול דעתיה עליה.** לשונרא ובין השמשות נמי מוכן לבהמה הוה: **אוד.** פורגו"ן דהתם עלים להסקה ניתנו ולא לטלטול כלי: **ואוד שנשבר.** ביו"ט: **בשברי כלים.** שנשברו היום דהוו להו נולד: **ש"מ.** דכרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה:

מתני' מעבירין. בידים מעל השלחן: **עצמות.** קשין שאינן ראויין לכלב: **וקליפין.** של אגוזים דלית להו לב"ש מוקצה: **וב"ה אומרים מסלק את הטבלא.** שיש תורת כלי עליה אבל לא יטלטל הקליפין בידים כרבי יהודה: **מעבירין מעל השלחן.** סתמא היא: **פירורין פחות מכזית.** וכ"ש כזית כדמפרש טעמא שהם מאכל בהמה: **ושער של אפונין.** שרביטין של קטנית שהקטנית גדל בהם: **אפונין.** ייש"ש: **עור בית אחיזה.** ס) [בית אחיזה] של עור שיאחזנו בו: **מקנחין בו.** טבלא: **אין מקנחין בו.** שכשאוחזו נסחט בין אצבעותיו: **ניטל בשבת.** כשהוא נגוב: **ואינו מקבל טומאה.** דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שק ולא מתכת: **גמ' אנו אין לנו.** אין אנו סומכין על משנתינו כמות שהיא שנויה אלא מוחלפת שיטתה וב"ש כרבי יהודה כו': **אסור לאבדן ביד.** מדקתני מעבירין בידים ולא זריק להו: **דלית ליה מוקצה.** דאי ר' יהודה מאתמול לאו לבהמה קיימי שהרי האוכל היה עמהן והיום לוקח מהם: **שאין מתכוין.** שאין מתכוין לסחוט: **גרעינין.** של תמרים והם לבהמה: **ארמייתא.** תמרים רעים הם ומאכילין התמרים עצמן לבהמה הלכך אגב אימייהו לבהמה נמי קיימי: **פרסייתא.** תמרים טובים הם ואין מאכילין אותן לבהמה: **כל צרכו.** משתמש בו ואין כאן משום בזיון וממחהו בתבשיל: **לקנא דמיא.** ספל של מים: **גרף של ריעי.** נזכרן לפניו כשאוכל התמרים עד שנמאסות בעיניו ונוטלין אותן מפניו כגרף של ריעי ונותנן לבהמה: **זריק להו בלישני'.** אל עבר השלחן: **אחורי המטה.** שהוא מיסב עליה:

הדרן עלך נוטל

התם כיון דמסרח. ומתקלקל ואין ראוי למאכל אדם מאתמול דעתיה עילויה ליתנו לבהמה אע"ג דבשער של אפונין ושל עדשים אסרינן לרבי יהודה אע"ג דחזו למאכל בהמה וכן גרעינין דלעיל בפרק במה מדליקין (דף כט.) דאמרינן לרבי יהודה אכלן אין מסיקין בגרעינין[א] מ"מ הכא שרי כדפי' התם[ב]: **ליטול מהן אוד.** נראה לר"ת כפירוש ה"ג דאסירי משום תיקוני מנא דלפירו' זה (ד) דאע"ג דלא מתקנא[ג] ליה גזרינן שלא יבא לידי תיקון כלי: **עצמות וקליפין.** לא כפירוש הקונטרס דפירש אפילו קשין ואין ראויין לאכילת כלבים ע) דהאי תנא אמרינן בגמרא דכרבי שמעון סבירא ליה ור"ש בעי לכל הפחות ראויות למאכל בהמה דקתני מעבירין מעל השלחן פירורין כו' מפני שהוא מאכל בהמה ומוקמינן בגמרא כוותיה[ד]:

אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י כו'. במסכת עדיות לא מיתניא בהדי קולי ב"ש וחומרי ב"ה והיינו כרב נחמן והא דלא מייתי סייעתא מהתם משום דמאי אולמא דהא מהא:

פירורין שאין בהן כזית אסור לאבדן ביד. פי' בקונט' מדקתני מעבירין ולא קתני זורקין וקשה לרבי דברישא נמי קתני מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ולא קתני זורקין אע"פ שמותר לאבדן ביד ועוד דאמרינן בברכות בריש אלו דברים (דף נב:) וב"ה אומרים אם שמש ת"ח הוא נוטל פירורין שיש בהן כזית ומניח פירורין שאין בהן כזית ומסייע ליה לר' יוחנן דאמר פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד ואי אפשר ליגרס התם אסור פ) ונראה לר' דהכא גרסי' מותר ודייק מדאצטריך למיתני מפני שהוא מאכל בהמה דהיינו משמע דלא חזי לאדם והוו כשאר מאכל בהמה ומותר לאבדן.[ה] מ"ר:

ואם לאו אין מקנחין בו. אית ספרים דגרסי וחכ"א בין כך ובין כך מקנחין בו ולא יתכן דאמר בגמרא דבאין לו עור בית אחיזה אפילו ר"ש מודה לאסור משום דפסיק רישיה הוא וה"ר יצחק מדנפירא גרס בין כך ובין כך אין מקנחין בו כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואין נראה לר"י דהא בגמרא משמע דברישא מודה ר' יהודה (ה) דאמר אימא סיפא ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו אתאן לרבי יהודה אם כן בין כך ובין כך אין מקנחין בו לא רבי יהודה ולא ר' שמעון אלא ודאי לא גרסינן ליה כלל. מ"ר:

שמואל מטלטל להו אגב ריפתא. אף על גב דכר"ש סבירא ליה דשרי לקמן בפרק בתרא (דף קנו:) נבלה שנתנבלה בשבת מיהו מחמיר היה משום דהוה אדם חשוב כאביי ורבא דלעיל. ר"ת: **רבא** מטלטל להו אגב לקנא דמיא. ואם תאמר והא רבא סבר לעיל כר"י דאית ליה מוקצה ואנוחי לקנא דמיא היכי שרי לכתחילה ויש לומר דשני לן בין היכא דאפשר למיעבד האי טלטול מאתמול להיכא דלא אפשר דכיפין ובר יונה היו מאתמול בידו והיה יכול לטלטלם[ו] אבל הני גרעיני תמרה לא אפשר ושרי אפילו לרבי יהודה ואף לאדם חשוב דאמר בביצה פרק יו"ט (דף כא:) דאמר ליה אביי לרב יוסף הני סופלי לחיותא היכי שדינן ביומא טבא לרבי יוסי דאמר לכם ולא לכלבים חזיין להסקה כו' בשבת מאי איכא למימר מטלטלין להו אגב ריפתא כדשמואל אלמא דאפילו רב יוסף דלא בעי למישרי לעיל אגב כפא וסכינא אפילו דבר הראוי לאדם שרי התם גרעיני תמרה אגב ריפתא:

הדרן עלך נוטל אדם את בנו

מסורת הש"ס

א) ביצה לג., ב) (שם לב.) לעיל כח: כט. וקכד:, ג) לקמן קנז. [ביצה ב. תוספ' פי"ז מתני' איפכא ע"ש], ד) ס"א מגביהין, ה) [עי' תוס' ביצה ב. ד"ה וב"ה], ו) ס"א ל"ג, ז) נ"א מקנחין בו וניטל, ח) [לקמן קנז. ע"ש ביצה ב.], ט) ברכות נב: ע"ש, י) לעיל עה. קג. קיא: קיז. קכ: וקלג. סוכה לג: כתובות ו. בכורות כה. [ביצה לו.], כ) ברכות נ: לעיל נ: ביצה כא:, ל) [נ"ל רבא עי' תוס' ד"ה רבא], מ) [ביצה שם. לו:], נ) [תוספ' פי"ז], ס) [רש"ל], ע) [עי' תוס' ביצה ב. ד"ה מגביהין], פ) [עי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי דזהו מסוגיות הפוכות],

לעזי רש"י

פורגו"ן. שפוד חתייה.

יישי"ש. בקיה סוג אפונה.

מוסף תוספות

א. והתם נמי [כיון דלא חזו אלא לחיותא או להסקה. ריטב"א שם], מאתמול דעתיה עילויה להסיר הגרעינין כשיאכל התמרים למחר [ויסיק בהם]. תוס' הרא"ש שם, ואמאי חשיב לי' טפי נולד ממיעיה דבר אווזא. תוס' לעיל כט. ד"ה אכלן. ב. (דהתם) [דהכא] בר אווזא נשחט מעי"ט ואין המעיים צריכים לאווז וכיון דמבעוד יום דעתיה למיתביה לשונרא אם יסריחו חשיבה הכנה מעלייתא אבל (הכא) הגרעינין צריכין לאוכל וחשיבי כאוכל עצמו עד שיאכל התמרים [דאם הי' מפרישן מן האוכל, הי' האוכל מתקלקל. תוס' הרא"ש] לכך חשיב להו נולד ולא מהני מה שדעתו עליהם מאתמול. תוס' לעיל כט. ד"ה אכלן. ג. גירסת תוס' הרא"ש: מתקנא. ד. אבל כשאינו ראוי למאכל בהמה הוי כמו צרורות שבחצר. תוס' הרא"ש. ואפי' ר"ש מודה דאסיר כיון שאין תורת כלי עליהן. חי' הר"ן. לכך נ"ל שהם ראוים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים, וב"ה סברי כיון דלא חזי למאכל אדם לא. תוס' ביצה ב. ד"ה מגביהין. ה. שאם היה אסור לאבדן ביד הוה במשמע דתורת אוכלין לאדם הן ופשיטא דמותר לטלטלן כשאר אוכלין הראויין לאדם, ומאי קמ"ל. שיטה להר"ן. ו. לא שרינן לכתחילה אלא בדבר המותר לאדם חשוב. רמב"ן.

רבינו חננאל

ומסקנא דשמעתא דרבה כר' יהודה ס"ל, ופשוטה היא. מתני' בה"א מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין וכו'. אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה וב"ה כר' שמעון. מעבירין מעל גבי השלחן פירורין פחות מכזית. מסייע ליה לר' יוחנן דאמר פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד. **ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו**, אפילו לר' שמעון, דהא אי אפשר שלא לסחוט באחוז בספוג אלא אם יש לו עור בית אחיזה. גרעינין דתמרי (ארמי) ארמייתא שרי לטלטולי הואיל וחזיין על גב אימן. פי' רכים הן ונאכלין עם התמרים עצמן. דפרסייתא שמואל מטלטלינהו ואגב ריפתא, וכו' שמעתא. **הדרן עלך נוטל אדם**

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ד מהל' י"ט הלכה יא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:

כ ב מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף כז:

כא ג מיי' פכ"ב שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף יז:

כב ד מיי' פ"ז מהל' ברכות הלכה יא טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד:

כג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ל:

כד ו מיי' פ"ז מהלכות ברכות הל' ט טוש"ע א"ח סי' קעא סעיף א:

כה ז מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כד ופכ"ו הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף לו:

כו ח מיי' פכ"ו שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ל:

הגהות הב"ח

(א) במשנה מעבירין מעל השלחן פירורין: (ב) שם מקנחין בו (וחכ"א) תא"מ ונ"ב רש"י ותוספות ואלפסי לא גרסי וחכ"א אבל מפי' המשניות להרמב"ם משמע דגרס לה: (ג) גמ' מעבירין מעל השלחן פירורין: (ד) תום' ד"ה ליטול וכו' דלפירוש זה אע"ג: (ה) ד"ה ואם לאו וכו' מודה ר' יהודה דאמרינן אימא:

מוסף רש"י

אוד. עץ לעשות אוד לתנור, פורגין בלע"ז, וטעמא משום דלא נתנו אלא להסיק אלא א"כ נעשה כלי מבעוד יום (ביצה לג.). שמסיקין בכלים. דבני טלטול נינהו ומטלטלן נמי להסיקן (ביצה לב.). ואין מסיקין בשברי כלים. שנשברו ביו"ט, דהשתא לא חזי לטלטול, ולאו משום דחזו להסקה, אתמול לא להכי קיימא (שם) שנשברו בו ביום דהוו להו נולד (לעיל כח.). מעבירין. בשבת, עצמות. שאינן ראויין לאכילה, וקליפין. קליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה (ביצה ב.). ובית הלל אומרים. אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן, אלא מסלק את הטבלא שיש תורת כלי עליה ומנערה (שם). אנו אין לנו. בשיטת משנה זו אנו לפי שמוחלפת שיטתה, אלא כך שמעתי מרבותינו דב"ש כר' יהודה ומחמרי, וב"ה כר"ש (שם). מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. האומר אחתוך ראש בהמה זו בשבת ואינו רוצה שתמות, דלא אפשר שלא תמות כמתכוון חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוון מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:). **עושה אדם כל צרכו בפת.** בין תשמיש בין לפרר אותה ולמחתה בתבשיל רותח (לעיל נ:) ולא חיישינן לבזיון דאוכלין (ביצה כא:). **וכי עושין גרף של רעי לכתחילה.** וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוליאנו (ביצה לו:) נהי דכי איתיה קמן מסלקינן ליה, אבל לאתויי קמן או למיזל אנן לגביה כי היכי דנמאס עלן ונסלקיה מי שרי (שם כא:). **הדרן עלך נוטל**